

реитѣ държаха въ ржцетѣ си по-голъмата частъ отъ търговията по Сръдиземното море и съ Близкия изтокъ, чакъ до брѣговетѣ на Черно и Азовско морета и устието на р. Донъ¹⁾. Отъ друга страна, сжщата тая епоха на еврейска търговска, па даже и вѣрска, както и културна експанзивностъ съвпада и съ най-бележититѣ времена отъ историята на България, която именно тогава се издига и дълго се задържа на равнището на най-мощната империя въ Юго-източна Европа, а българскиятъ народъ се явява пръвъ окончателно оформенъ, като народъ съ национално съзнание, съ единенъ езикъ, единна вѣра, единна култура и единна държава отъ Черно до Адриатическо море и отъ Карпатитѣ и Дунава до Бѣло море.

Ние нѣмаме исторически свидетелства за отношенията на езическа, а следъ това и християнска България къмъ еврейтѣ, живущи въ българското отечество или находящи се въ търговски връзки съ него, презъ този важенъ периодъ отъ нашата история — периодъ, когато въ царуването на Симеонъ нашата държава търси съюзници даже презъ Сръдиземно море въ лицето на арабитѣ отъ Северна Африка, сигурно не безъ съдействието на еврейски търговски магнати; но, ясно е, че презъ тия и близкитѣ следъ тѣхъ времена въ нашето отечество сжществуватъ редица градове, въ които, наредъ съ българитѣ, сж живѣли и евреи. Едни дошли отъ югъ по силата на развиващата се търговия, други дошли отъ Централна Европа, понеже били подгонени отъ кръстоносцитѣ, и трети — живущи отъ по-рано и запазили се тукъ въ нѣкои отъ крепоститѣ преди образуването на България.

Ценни данни за броя на еврейтѣ къмъ тия и близкитѣ следъ тѣхъ времена ни дава съвременниятъ еврейски ученъ и пжтешественикъ, родомъ отъ Испания, Бениаминъ бенъ Иона де Тудела, който въ 1170 г. е пропжтувалъ южната частъ на полуострова и чиито сведения ни даватъ идея, какъ сж били разпредѣлени тогава еврейтѣ по градове, които той лично е посетилъ. Той бележи, че въ негово време имало въ Солунъ 500 души евреи, въ Димитрица до устието на Струма — 20, въ Драма — 140, въ Родосто — 400, въ Галиполи — 200 въ Майдосъ — 500 и въ Цариградъ — 2000 души евреи²⁾. Споредъ други източници знае се, че въ сжщия вѣкъ евреи сж живѣли въ Беръ, въ Костуръ, дето е билъ роденъ бележитиятъ еврейски теологъ Тобия бенъ Елиазаръ, въ Охридъ, дето два вѣка по-късно се ражда знаменитиятъ талмудистъ и граматикъ Исуда бенъ Моше Москона, въ Скопие, София, Видинъ, Никополъ, Пловдивъ, Одринъ и други градове, за

¹⁾ Джонъ В. Дреперъ, Исторія умственнаго развитія Европъ I, томъ II, стр. 37—38.

²⁾ Theophilus Tafel, De Thessalonice eiusque agro, 1839 год.; гл. 470 и следващитѣ страници.